

כמים תינים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 322

ט"ו תשרי
תשפ"ה

סוכות

דרך חיים

וישכם משרת איש האלהים לקום ויצא והנה חיל סובב את העיר וסוס ורכב ויאמר נערו אליו אהה אדני איכה נעשה. ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו מאשר אותם. ויתפלל אלישע ויאמר יהוה פקח נא את עיניו ויראה ויפקח ה' את עיני הנער וירא והנה ההר מלא סוסים ורכב אש סביבת אלישע. וירדו אליו ויתפלל אלישע אל ה' ויאמר הך נא את הגוי הזה בסנורים ויכם בסנורים כדבר אלישע" (מלכים ב ו, יד-יח). לכאורה מה היה הצורך לעשות נס לפקוח את עיני הנער לראות את הסוסים ורכבי האש, הלא לא היה בהם כל צורך, שכן הנצחון נעשה בנס ההכאה שהכם הקב"ה בסנורים. אלא שהיה אלישע צריך להסיר את הבהלה והפחד מליבו של הנער, שאם לא כן לא היה ראוי שייעשה לו נס הנצחון על ארם. נס הרכבים בא לחזק את הנפש ומתוכה לבנות אמונה, וכך היה ראוי לנס הסנורים.

אלישע עצמו היה בלב חזק באמונת ה', ולא היה זקוק לכל נס, שכן התעורר למעשיו רק לאור דברי הנער. מכאן אנו למדים שהנפש המבוהלת לא מזיקה רק לעצמה אלא אף פוגמת את הסובבים אותה. לכן מלמדת אותנו התורה שהכהן אומר ליוצאים אל הקרב "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו" (דברים כ ח).

זוהי כוונת המדרש (ילקוט שמעוני רמז תתכה): "ר' חנינא ור' הושעיא: "ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו", איזו אומה כאומה זו שיודעת אופיה

המשך בעמוד הבא

"הושענא נפש מבהלה". התבוננות בהושענא זו מלמדת כי עוסקים אנו בדברים שונים ובמפסידיהם. יוצא מזה שמפסיד הנפש הוא הבהלה. הרי שאדם שמבוהל אינו בבחינת אדם, ואין דבר המפסיד את צורתו של האדם יותר מן הבהלה. מה כל כך חמור בבהלה עד שבסיבתה הנפש מאבדת את שם האדם שלה.

היה אומר ר' חיים שמואלביץ על פי דברי חכמים (ברכות נה:): שהרואה חלום ונפשו עגומה עליו - יטיבנו בפני שלושה. לכאורה מה בכך שנפשו של החולם עגומה, כיצד זה משנה ביחס לערך החלום עצמו? ביחס להטבת חלום שעומד בפני הכהנים בשעת ברכתם ואומר: "רבנו של עולם, אני שלך וחלומותי שלך, חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא, בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי חבירי ובין שחלמתי על אחרים, אם טובים הם - חזקם ואמצם כחלומותיו של יוסף, ואם צריכים רפואה - רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו, וכמרים מצרעתה, וכחזקיה מחליו, וכמי יריחו על ידי אלישע, וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה - כן הפוך כל חלומותי עלי לטובה" (שם). כן התירו להתענות תענית חלום בשבת. בטעם הדבר נכתב שהוא משום 'סכנה'. הרי שעגמת הנפש של החולם נחשבת כחסרון אובייקטיבי בחלום. כל זה משום הבהלה שאין סכנה גדולה ממנה.

כך מבאר הרב שמואלביץ את הפסוקים המתארים את פשיטת מלך ארם על ישראל: "וישלח שמה סוסים ורכב וחיל כבד ויבאו לילה ויקפו על העיר.

כמים תימים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

של אלוהיה? בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים, ומגדל שער, ואינו חותך צפורניו, לפי שאינו יודע היאך דינו יוצא. אבל ישראל אינן כן, אלא לובשים לבנים, ומתעטפין לבנים, ומגלחין שערן, ומחתכין ציפורניהן, ואוכלין ושותין ושמחין בראש השנה, לפי שיודעין שהקב"ה עושה להם נסים ומוציא דינם לכף זכות וקורע להם גזר דינם". כיצד אפשר לסמוך על הנס שנצא זכאים בדין בשעה שספרי חיים ומתים פתוחים לפניו? והרי מצאנו בב"ח (או"ח תקפא ד"ה אבל ישראל) בשם המהרש"ל "ויש מקשין לפי זה ילבוש בגדים מרוקמים וצבעי ארגמן" וישב שבזה מראה ש"אינו מפחד מיום הדין כלל ואינו חש". ולכאורה כאשר אדם ניגש בוודאות שייגזר דינו לטובה גם כן אינו חושש מהדין. אלא שאנו למדים שבפחד יש שני צדדים, האחד טוב והאחר רע. הפחד והיראה מפני הדין טוב הוא, ואסור לנו להפיג אותו בלבישת בגדי צבעונים. מהצד השני היראה והפחד עלולים להביא לבהלה באופן שיזיק לנפשנו עד לאיבוד של צורתה, ולכן מדריכים אותנו חז"ל להישמר ולהימנע מכך אפילו ביום הדין עצמו. רק בנפש שקטה לצד היראה זוכים ישראל ביום הדין.

זוהי בקשתנו "הושענא נפש מבהלה" - כך זוכים להכתב ולהיחתם בספר החיים בשלמות, מתוך יראה ושמירה על הנפש בשלמותה. "כתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים".

חג שמח!

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

הרב יעקב פרידמן, ראש ישיבת 'תושיה' בתפרח זכה בצעירותו להכיר את ר' אריה.

פעם הוא הסביר לתלמידיו את סוד הצלחתו של ר' אריה בבנים ובחתנים תלמידי חכמים מופלגים גדולי תורה. וכך אמר: "אמנם נכון שר' אריה אהב כל יהודי באשר הוא יהודי, וקירב את כולם. אולם מה שהילדים ראו בבית הייתה העובדה כי יותר מכל אבא אהב את התורה ולומדיה, וכיבד תלמידי חכמים בכל להט נשמתו הגדולה! את התחושה הזו ינקו בבית - ואין זה פלא ששאיפתם הייתה לגדול בתורה ולצמוח כתלמידי חכמים".

גם בצוואתו לא שכח ר' אריה לצוות את בניו ובני ביתו אחריו שלא לזנוח את העיקר הזה שעליו חונך כל הימים, וכתב בתחנונים: "בני! היזהרו בכבוד כל אדם ובפרט בכבוד תלמידי חכמים".

(דרך אבות עמ' לז)

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

חג הסוכות יחל ביום חמישי הקרוב ויסתיים ביום חמישי הבא ביום שמיני עצרת. חג זה הוא אחד מג' רגלים, ובשל כך נוהגים גם היום (על אף שלא ניתן לקיים את מצות העליה לרגל מן התורה) לטבול טרם כניסת החג, להסתפר, להתגלח (למי שנוהג) ולגזוז את הציפורניים כדי להיכנס לחג שמחים והדורים. לשם ההקפדה על עניין זה תיקנו חכמינו ז"ל שאין מתגלחים ומסתפרים בחול המועד, על מנת שאנשים ייכנסו למועד מסודרים ולא יסמכו על פעולות אלו אחר יום-טוב ראשון במהלך ימי חול המועד. בעניין הגילוח בחול המועד נטה הרב פיינשטיין להתיר לכבוד שבת למצטער מאד שרגיל להתגלח כל יום (אגרו"מ או"ח א קסג), וכך מקובל לומר בשם דודי זקני הגאון רבי צבי פסח פרנק (דבר חברון תקמג). אולם הפוסקים החמירו מאד בדבר וחלקו נחרצות (דברי ישראל ח"א סימן קמ, שש"כ סו כג, חזון עובדיה, באר משה ח"ז סימן כ, מועו"ז ח"ד סימן רצז), ולמיקל במצטער מאד ורגיל כל יום בגילוח יש על מה לסמוך.

בשעת הדלקת נרות הנשים תדלקנה נרות בסוכה, שמעתה תהיה ביתנו. יש להקפיד להדליק נרות באופן בטוח בסוכה (כגון באקווריום המיועד לכך) או בסמוך לסוכה במקום בו הנרות לא ייכבו- שסכנה חמורה מאיסור. בשעת הדלקת הנרות הנשים תברכנה "להדליק נר של יום טוב". למנהג האשכנזים הנשים מוסיפות לברך "שהחיינו", ולמנהג בני ספרד יוצאות בברכת הבעל בשעת הקידוש.

אחר התפילה אוכלים סעודת ליל החג בסוכה. קודם הקידוש (ובבל ערב מימות החג, ויש הנוהגים כן קודם כל סעודה) מזמינים את האושפיזין לסוכה, לפי הנוסח הנדפס בסידורים. אחר הקידוש יברך המקדש "לישב בסוכה" ו"שהחיינו". ויש לדעת כלל גדול- שמצוות מן התורה צריכות כוונה, ואדם שחלילה לא יכוון לא ייצא ידי חובתו. על כן אדם שנכנס לסוכתו בלילה הראשון מחויב לכוון לצאת ידי חובת המצווה שכתובה בתורה. במצוה חביבה זו ישנן דעות רבות הסוברות שחייבים גם לכוון את טעם המצווה ולא די בכוונה לצאת ידי חובת המצווה שציוונו הבורא. לכן צריך גם לכוון שאנו יושבים בסוכה זכר לענני הכבוד שהקיפו את בני ישראל כשיצאו ממצרים וזכר לסוכות שעשו בני ישראל ביציאתם ממצרים בכדי להישמר מהשמש היוקדת. פסק מרן הגרש"ז אוערבאך שאדם שלא כיוון כך נחשב כמי שאוכל מחוץ לסוכה וצריך לשוב ולברך "לישב בסוכה" לאחר מכן בצירוף כוונה זו. לכן נכון להקפיד בעניין זה וללמדו את כל בני הבית עוד קודם ברכת "לישב בסוכה".

המשך בעמוד הבא

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אחר נטילת ידיים נברך על הפת (ואין חוזרים ומברכים את ברכת "לישב בסוכה", אשר יצאנו ידי חובתה בשעת אמירת הקידוש). בלילה הראשון ישנה חובה על הגברים לאכול 'כזית' (27.5 גר') לחם אחר הקידוש, ואם ניתן עדיף לאכול שיעור של כביצה (57.5 גרם) לחם. יש לאכול את כל הכזית ללא הסחת הדעת והפסק בדיבור. הטעם לדבר משום גזירה שווה אותה למדו חז"ל מליל ט"ו של חג המצות לליל ט"ו של סוכות, שכשם שביליל הסדר שחל בליל ט"ו בניסן אנו אוכלים שיעור של שני 'כזית' מצה או לפחות 'כזית' אחד כך גם בחג הסוכות החל בליל ט"ו בתשרי. נכון להקפיד שלא לטבול את הכזית הראשון שאוכלים אחר ברכת "המוציא" בסלט או בדגים, כדי שיוכל את השיעור הנכון מהפת בלבד. אמנם מנהג רווח הוא לטבול את החלה בדבש (ויש שטבלו גם במלח), כפי שיש הנוהגים מראש השנה ועד שמיני עצרת.

אין ישנים שינת עראי מחוץ לסוכה, כאשר חיוב זה נאמר דווקא על הגברים, שכאמור רק הם מחויבים בישיבה בסוכה. ניתן לאכול אכילת עראי מחוץ לסוכה (פחות מ'כזית' מזונות או שאר מאכלים ומשקים), אך המקפיד לאכול כל דבר בסוכה תבוא עליו ברכה. את עיקר עיסוקנו נעשה בסוכה. אמנם נקפיד שלא לעשות בסוכה דברים בזויים, ולכן אין להשאיר כלים מלוכלכים בסוכה. כיוון שישנה קדושה גדולה בסוכה נכון להקפיד לדבר בתוכה דברי תורה, ובמיוחד להימנע מלשון הרע ורכילות.

מצוה יקרה נוספת יש בחג הסוכות - מצות ארבעת המינים. ביום הראשון מצות ד' המינים מן התורה, ובשאר הימים מדרבנן. יש הנוהגים ליטול את ד' המינים דווקא בתוך הסוכה, ויש שאין מקפידים בזה. קודם הנטילה ייקח את הלולב ביד ימינו, כאשר ההדס אגוד לימינו והערבה לשמאלו, ואת האתרוג ביד שמאל כשהפיטם הפוך כלפי מטה. יברך "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת לולב" ויהפוך את האתרוג כך שהפיטם יהיה כלפי מעלה ויצמיד ידיו. ביום הראשון מוסיף ומברך "שהחיינו" קודם הנטילה. לאחר מכן מנענע את ד' המינים יחד תוך הצמדת ידיו זו לזו. ישנם מנהגים שונים בסדר הנענועים, וכל אחד יעשה כמנהגו. בנות אשכנז נוטלות את ד' המינים בברכה, ואילו בקרב בנות ספרד יש שנוטלות בברכה ויש שלא נוטלות ד' המינים כלל.

בשעת ההלל מחזיקים את ד' המינים ומנענעים אותם בשעת אמירת "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו"

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ו"אנא ה' הושיעה נא". לאחר ההלל אומרים 'הושענות' ומקיפים עם ד' המינים את בימת הקריאה בתורה, כשבמרכז עומד אחד המתפללים עם הספר תורה בידו.

במוצאי החג הראשון עושים הבדלה על הכוס בלבד, כדין כל יום טוב, וקודם השתייה יברך המבדיל את ברכת "לישב בסוכה". לאחר מכן נזמין את יצחק אבינו ע"ה- האושפיזין של יום השני טרם עריכת סעודה בסוכה.

בכל יום מימות חול המועד אומרים הלל שלם, 'הושענות' השייכות לאותו יום, קוראים בתורה את קרבן היום ומתפללים תפילת מוסף של שלש רגלים. נכון לאכול סעודות חג בסוכתו במהלך ימות חול המועד, ולהרבות בשמחה לקיים את מצות "ושמחת בחגך" שנאמרה בתורה על חג הסוכות. וכתב הגאון מוילנא שהיא אחת המצוות הקשות שבתורה- להישאר בשמחה במשך כל שבעת ימי החג, ובמיוחד במצב של היום יש להתאמץ במצוה יקרה זו של שמחה בחג.

בשבת חול המועד (יום ג' של החג) אין נוטלים את ד' המינים, אומרים הושענות המיוחדות לשבת ("אום נצורה" "כהושעת אדם") בלא הוצאת הספר תורה ובלא הקפת הבימה. לאחר מכן אומרים קדיש שלם וקוראים את מגילת קהלת. נחלקו פוסקי אשכנז אם לברך קודם קריאת המגילה כשקוראים אותה מקלף וכתובה כדין או לא, וכל מקום יעשה כמנהגו. והנהגים לברך על קריאתה מברכים גם "שהחיינו", ויש שלבשו בגד חדש כדי לצאת ידי הספק. ורוב בני ספרד לא נהגו לקרותה, וחלק מבני תימן נהגו לקרות כולה או חלקה.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שׁו"ת

עם הרב חיים אידלס

האם מותר לסכך על גבי קיר אבן?

שאלה |

החשש של להעמיד בדבר המקבל טומאה הוא משום חשש שאם הוא יעמיד את הסכך עליו הוא עלול לסכך בו, והרי אין חשש שאם יעמיד את הסכך על קיר הוא יסכך באבנים, לכן מרן המ"ב (תרכט ס"ק כד) מתיר לסכך על גבי הכותל. גם מרן החזו"א שאוסר 'מעמיד דמעמיד' כותב שמותר לסכך על קיר בטון (סי' קמג סק"ב). נכון שבעל המנח"י (ח"ד סוס"י מה) כתב שכדאי להניח עץ מתחת לסכך, בין הסכך לבטון, אבל גם הוא מסיים שזו חומרא בעלמא, ורק לפי שיטת החזו"א בדין 'מעמיד דמעמיד', כשהחזו"א עצמו מתיר לסכך ישירות על הבטון כאמור.

תשובה |

בניתי סוכה באופן שהסכך עומד מכח הברזלים של הסוכה, לצערי אני אדם מבוגר ולא בניתי את הסוכה בעצמי אלא בעזרת בחורי ישיבה. האם חובה עליי לפרק את הסוכה או שניתן להתיר לשבת בה כך?

שאלה |

תנוח דעתך, אינך צריך לפרק. א. מרן לא הביא דין זה של 'מעמיד'. ב. דעת חלק מהפוסקים היא שכל איסור מעמיד הוא רק בסכך הפסול משום קבלת טומאה (מהרי"ל דיסקין כתבים סי' ג, בכור יוסף תרכט ס"ק יא). נכון שחלקו עליהם, אבל אני מתאר לעצמי שגם הבחורים בנו את הסוכה באופן שיש קרש בין הסכך לברזל. מכל האמור - לך אכול בשמחה לחמך ואל תחשוש.

תשובה |

האם עדיף לסכך בענפים מאשר מחצלת בשל דברי הרשב"א (הובאו בב"י סי' תרכט)?

שאלה |

לא, האחרונים לא חששו לדברי הרשב"א כיום שמחצלות לא משמשות לשכיבה ואין חשש תקרה. נכון שדו"ז מרן הגרי"ש כתב לגאון ר"ב זילבר זצ"ל להחמיר בהם, וכן פסק הצי"א (ח"י סי' כט), אבל כבר כתב בעל האבנ"ז שמכיוון שהגשם יורד דרך המחצלת אין חשש בכלל. גם מרן הרב וואזנר זצ"ל (שבה"ל ח"ו סי' עד) כותב שהמחצלת שהרשב"א דיבר עליה הייתה קשה ויכולה לשמש כתקרה, מה שאין כן המחצלת היא רכה ומתקפלת ואין חשש תקרה. וכך הכריע גם מרן הגרש"ז (ספר הסוכה השלם, פסקים אות ז). מכל האמור אנו מכריעים שלא להחמיר ולהתיר את השימוש בסכך מחצלת שבימינו.

תשובה |

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שׁו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם לולב מכוסה בקורה כשר?

השד"ח (ד' מינים סי' ב) כתב שהספרדים בארץ ישראל לוקחים לולב זה לכתחילה, וגם בחב"ד נוהגים כך, ואין צריכים לחשוש לכסכוס העלים בשעת הנענועים, כי העיקר היא ההולכה וההבאה. אולם היו שחששו שמא מתחת הקורה יש 'הימנק' או נחלק, ולכן העדיפו לולב אחר. אבל המאמר (סי' תרכה) והסטייפּלר זצ"ל (ארחות רבנו) האריכו שאין בזה מקום לחשש. לכן כל אחד יעשה כמנהגו, והמיקל אין לו מה לחשוש.

תשובה |

שאלה | אם יש ב' תימות, מה הדין לגבי נחלק ונקטם?

בנחלק חייבים ששתיהם תהיינה שלמות (מ"ב תרמה ס"ק טו). בנקטם לעומת זאת אם אחד נקטם הלולב כשר (בכור"י תרמה ס"ק טז). איני יודע לבאר מה טעם השינוי ביניהם, אבל כך פסק מרן המ"ב (ס"ק כט).

תשובה |

שאלה | יש באמת צורך להחמיר בבלבוב בערבות או שזה 'גימיק' של סוחרים?

חלילה, זה לא עניין מסחרי. ההלכה אומרת (סי' תרמז) שהערבה נפסלת כשנקטם ראש הערבה, כלומר כשנקטם הגזע. ממילא כשיש 'בלבוב' ניתן להיות רגועים ולדעת בוודאות שלא נקטם העץ, אבל אם ברור לך שהעץ לא נקטם אין לחשוש כשאין 'בלבוב' לערבה.

תשובה |